

Wprowadzenie

W ostatnich dziesięcioleciach jesteśmy świadkami postępującej urbanizacji. Obecnie obszary miejskie na świecie zamieszkuje 4,2 mld ludzi, czyli 55% populacji. W Polsce współczynnik urbanizacji wynosi 60%. Prognozy ONZ zakładają dalszy wzrost liczby ludności miejskiej – w 2050 roku ma to być 68% [United Nations, 2018]. Zarządzanie tak złożonymi organizmami, jakimi są miasta, wymaga interdyscyplinarnej wiedzy i umiejętności.

Oddajemy w Państwa ręce monografię pt. *Zarządzanie rozwojem współczesnych miast*. Szczególną okazją do publikacji zawartych w niej tekstów jest podwójny jubileusz prof. zw. Tadeusza Markowskiego: **70-lecia urodzin** oraz **40-lecia pracy w Uniwersytecie Łódzkim**. Publikacja tytułem i treścią nawiązuje do książki Profesora Tadeusza Markowskiego pt. *Zarządzanie rozwojem miast*, w której Autor charakteryzował zarządzanie rozwojem miasta „jako zintegrowane planowanie i działanie na rzecz trwałego rozwoju uwzględniającego uwarunkowania ekologiczne” [Markowski, 1999, s. 10]. Przez wszystkie te lata wiedza i praktyka zarządzania miastem ewoluowały, co wynika z postępujących zmian w otoczeniu, a zwłaszcza wszechogarniającej globalizacji, a co za tym idzie – rozpoznania roli ośrodków miejskich jako lokomotyw rozwoju. Większego znaczenia nabiera jednak terytorialne podejście do zarządzania procesami rozwoju. W związku z tym, mówiąc o zarządzaniu współczesnym miastem, należy pamiętać, iż nie można jednostek terytorialnych postrzegać poprzez pryzmat granic administracyjnych, lecz należy uwzględniać powiązania funkcjonalne występujące między miastem a jego bezpośrednim otoczeniem. Właśnie w tych układach funkcjonalnych zintegrowane planowanie i zarządzanie są szczególnie istotne. Potrzeba tutaj zintegrowanego podejścia do zagospodarowania przestrzeni, planowania systemów infrastruktury technicznej czy gospodarowania odpadami. To tutaj funkcjonuje bardzo wiele grup interesariuszy, które muszą ze sobą współpracować, a jednocześnie dbać o swoje

interesy. Tutaj też poszczególne polityki powinny być planowane i realizowane w sposób zintegrowany.

Problematyka zarządzania miastem jest wieloaspektowa i wielopłaszczyznowa. Prezentowana publikacja wyjaśnia teoretyczne i praktyczne aspekty zarządzania rozwojem miast. Opracowanie zostało podzielone na trzy części. Część pierwsza, zatytułowana **Koncepcje zarządzania rozwojem miast**, przedstawia współczesne trendy w kształtowaniu obszarów miejskich. Pierwszy rozdział, *Rozwój zrównoważony a planowanie miast w świetle doświadczeń ostatniego ćwierćwiecza* autorstwa Tadeusza Marszała, mówi o konieczności wdrażania efektywnego systemu uwzględniającego zrównoważone podejście w rozwoju miast w oparciu o takie narzędzia jak wielodyscyplinarna analiza i diagnoza czy zintegrowane planowanie w procesach zarządzania miastem. W rozdziale tym opisano kierunki działań władz lokalnych w zakresie rozwoju miast po transformacji systemowej, uregulowania prawne w zakresie ochrony środowiska i planowania przestrzennego, przejawy niezrównoważonego rozwoju miast oraz przyczyny negatywnych zjawisk w tej sferze oraz wnioski i rekomendacje przydatne w dążeniu do zrównoważonego rozwoju miast. W rozdziale pt. *Nowa urbanizacja miast i aglomeracji miejskich o przemysłowej proweniencji* Andrzej Klasik i Florian Kuźnik omawiają procesy nowej urbanizacji w odniesieniu do miast i aglomeracji miejskich. Przedmiotem rozważań jest zarówno samo zjawisko nowej urbanizacji i jego podstawy koncepcyjne, jak i łańcuch procesowo-behawioralny oraz układ wspierających je mechanizmów ekonomicznych. Kolejny rozdział, *Przekształcenia wybranych elementów systemu regionalnego Polski* autorstwa Wandy Gaczek, próbuje odpowiedzieć na pytania związane ze zmiennością kodu rozwojowego systemu regionalnego, przystosowaniem się regionów do zewnętrznych wyzwań, potencjałem gospodarczym i demograficznym oraz dynamiką wzrostu gospodarczego regionów. Rozdział Justyny Danielewicz i Małgorzaty Żak-Skwierczyńskiej „*Governance*” jako element zintegrowanego zarządzania rozwojem obszarów metropolitalnych dotyczy zintegrowanego podejścia do zarządzania obszarami funkcjonalnymi. Szczególny nacisk położono na integrację podmiotową, która realizowana jest poprzez współpracę, zgodnie z koncepcją *multilevel governance*, a która prowadzi do integracji sektorowej, przestrzennej i finansowej. W kolejnym rozdziale pt. *Szanse i zagrożenia wdrażania koncepcji „smart city” w Polsce* Dorota Sikora-Fernandez charakteryzuje korzyści, szanse i bariery wdrażania koncepcji *smart city* w Polsce. Koncepcja ta budzi wiele wątpliwości, gdyż w ostatnich latach stała się swoistym panaceum na wszelkie problemy miejskie. W rozdziale dokonano próby identyfikacji szans i zagrożeń wynikających z oparcia rozwoju miejskiego na zaawansowanych technologiach.

Część druga, zatytułowana **Czynniki i instrumenty rozwoju miast**, dotyczy aspektów praktycznych w zarządzaniu rozwojem miast. Paweł Churski wraz z zespołem w rozdziale pt. *Czynniki rozwoju w praktyce polityki spójności zorientowanej terytorialnie* prezentują autorską propozycję operacyjnej konkretyzacji działań ukierunkowanych na wzmacnianie i kształtowanie czynników rozwoju w aspekcie terytorialnym. Rozdział napisany przez Aleksandrę Nowakowską

Kapitał terytorialny – źródło przewagi konkurencyjnej prezentuje różne ujęcia kapitału terytorialnego oraz te jego cechy i elementy, które budują przewagę konkurencyjną wśród podmiotów gospodarczych. Następny rozdział, *Czynniki rozwoju miast w Polsce – wstęp do badań* autorstwa Agnieszki Orankiewicz i Macieja Turały, przedstawia koncepcję kapitału terytorialnego i teoretycznej taksonomii jego elementów składowych. W rozdziale tym omówiono także koncepcję badań nad uwarunkowaniami procesów rozwojowych polskich miast, wyodrębniono i sklasyfikowano czynniki rozwoju oraz wskazano propozycje miar służących ocenie ich znaczenia. Następnie, w rozdziale pt. *Scenariusze rozwoju metropolii Gdańsk–Gdynia–Sopot*, Jacek Zaucha i Tomasz Komornicki opisują scenariuszowe podejście do rozwoju metropolii Gdańsk–Gdynia–Sopot w kontekście integracji polityki przestrzennej i polityk sektorowych. Ostatni w tej części rozdział pt. *Marketing terytorialny a generowanie rozwoju miast i regionów* autorstwa Wawrzyńca Rudolfa ma na celu zaprezentowanie rozwoju marketingu w sektorze publicznym ze szczególnym uwzględnieniem marketingu terytorialnego przeznaczonego dla jednostek terytorialnych – miast i regionów. Opisano w nim charakter marketingu terytorialnego oraz teoretyczne aspekty dostosowania go do zmieniających się warunków działania organizacji publicznych.

Część trzecia, **Kluczowe aspekty realizacji wybranych polityk miejskich**, poświęcona jest analizie szczególnie istotnych dla rozwoju miast polityk. Rozdział autorstwa Dominika Drzazgi zatytułowany *Planowanie przestrzenne jako instrument ochrony interesów publicznych* dotyczy przede wszystkim regulacyjnej funkcji planowania, która ma zapewnić ład przestrzenny, oraz jej ograniczeń spowodowanych ułomnością władz publicznych. W kolejnym rozdziale, *Interes publiczny i przestrzeń – kilka uwag*, Adam Kowalewski podejmuje próbę zdefiniowania, czym jest interes publiczny w racjonalnym zarządzaniu przestrzenią i w jaki sposób powinien podlegać ochronie. Następny rozdział, *Uwarunkowania sprawnego zarządzania procesami rewitalizacji w polskich miastach* autorstwa Danuty Stawasz i Magdaleny Wiśniewskiej, dotyczy niezwykle aktualnego obecnie zagadnienia, jakim jest odnowa miast. Autorki analizują zależności zachodzące między rewitalizacją a odnową miasta oraz wskazują, jakie warunki muszą zostać spełnione, aby zarządzanie tym procesem było sprawne i innowacyjne. Rozdział autorstwa Janusza Reichela pt. *Zarządzanie organizacjami pozarządowymi na tle organizacji innych sektorów* nie dotyczy bezpośrednio polityk miejskich, ale poświęcony jest funkcjonowaniu organizacji z sektora pozarządowego, które bardzo często zastępują władze miasta w realizacji zadań, zwłaszcza w obszarze polityki społecznej. Przedmiotem rozważań Filipa Moterskiego w rozdziale pt. *Publiczny wymiar sportu* jest problem sportu i rekreacji jako istotnych zadań realizowanych przez władze miast, a których właściwe wdrożenie może podnieść jakość życia mieszkańców oraz poprawić wizerunek miasta.

W monografii, oprócz tekstów wieloletnich współpracowników i przyjaciół Profesora Tadeusza Markowskiego, znalazły się także opracowania obecnych pracowników Katedry Zarządzania Miastem i Regionem Uniwersytetu Łódzkiego

kierowanej przez Profesora. Szerokie spektrum tematyki poszczególnych tekstów odzwierciedla z jednej strony różnorodność naszych zainteresowań naukowych, ale także jest efektem inspirującego wpływu Pana Profesora na rozwój tych zainteresowań, za co jesteśmy Mu niezmiernie wdzięczni. Dziękujemy za Pana czas poświęcony na wielogodzinne rozmowy, roztrząsanie dylematów i dyskusje, które przyczyniły się do wzbogacenia naszej wiedzy i nauczyły patrzeć na problemy naukowe w interdyscyplinarny sposób. To dzięki Pana wsparciu każdy z nas mógł rozwijać swoją indywidualną aktywność naukową, pozostając jednocześnie ważnym ogniwem Katedry. Pana zaangażowanie w rozwój naukowy przyczyniło się do indywidualnych osiągnięć i zbiorowego sukcesu nas wszystkich.

W imieniu swoim i całego zespołu Katedry, Szanowny Panie Profesorze Zwyczajny, dziękujemy, że jest Pan taki nadzwyczajny!

Justyna Danielewicz
Dorota Sikora-Fernandez

Bibliografia

Markowski T., 1999, *Zarządzanie rozwojem miast*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2018, *World Urbanization Prospects: The 2018 Revision*, Online Edition, <https://population.un.org/wup/Download> (dostęp: 15.12.2018).